

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Терлецька Ю.О.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

У статті досліджено взаємозалежність інноваційної діяльності підприємства та системи управління якістю продукції. Проведено аналіз особливостей організування управління якістю продукції та інноваційної діяльності як чинників конкурентоспроможності підприємства. Акцентовано увагу на доцільності використання принципів TQM в управлінні інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання. Обґрунтовано шляхи удосконалення інноваційних технологій у процесі підвищення якості продукції суб'єкта господарювання.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна система, система управління якістю продукції, інтегрована система управління якістю продукції, концепція TQM в управлінні інноваційною діяльністю.

Постановка проблеми. Головним спонукальним чинником усіх інноваційних процесів є ринкова конкуренція, зміст якої проявляється у прагненні підприємств зберегти завойовані позиції, зміцнити їх чи випередити інших, збільшуючи свій підприємницький дохід. Конкурентна боротьба порушує співвідношення попиту та пропозиції, змінюючи диспозиції її учасників і змушуючи їх знаходити нові можливості, які найчастіше виявляються у створенні нових продуктів – інновацій. Успіх нової продукції значною мірою залежить від всебічного аналізу стану попиту на відповідному сегменті ринку, виявлення його тенденцій і чинників, що можуть вплинути на їхню зміну та якість продукції. Це сприяє оптимальному визначенню характеристик нового продукту, які будуть адекватними новим запитам і вимогам споживачів, а також плануванню процесу розроблення та реалізації підприємством інновацій. Важливо при цьому оцінити величину майбутнього попиту на інноваційну продукцію високої якості, а у випадку створення абсолютно нового продукту – сформувати попит на нього у потенційних споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположні ідеї дослідження взаємозалежності інноваційної діяльності підприємства та системи управління якістю продукції сформулювали та обґрунтували такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І. Бутирська, А. Вакуленко, М. Денисенко, П. Друкер, І. Ігнатієва, С. Ілляшенко, М. Йохна, Н. Краснокутська, Б. Лундвал, П. Микитюк, О. Момот, Л. Нейкова, О. Пригожин, Б. Санто, В. Стадник, Д. Стеченко, Б. Твісс, М. Туган-Барановський, К. Фрімен, Ф. Хайск, М. Шаповал, Р. Шуляр, Й. Шумпетер та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні умови господарювання характеризуються глобальними проривами в економічній науці та революційними змінами у техніці. Відбувається прискорений процес глобалізації фінансів, економіки, технології та суспільства. Внаслідок цього виникає загроза соціально-економічному, науковому, культурному та освітньому рівню людства. Поява нових ринків, посилення конкуренції потребують нових підходів до забезпечення якості продукції. Саме забезпечення високої якості стає об'єктивною умовою існування, найважливішим чинником підвищення рівня життя, гарантією соціальної,

економічної та екологічної безпеки. Якість стала комплексним поняттям, що зачіпає інтереси усіх учасників суспільного виробництва. Для товаровиробників якість є визначальним чинником забезпечення власної конкурентоспроможності та виживання у майбутньому. Для споживачів підвищення якості продукції є чинником задоволення потреб та захисту їхніх прав. Тому забезпечення якості продукції охоплює комплекс завдань, які суб'єкти господарювання вирішують протягом усього циклу в системі створення та освоєння нової техніки, виробничого та експлуатаційного циклів, враховуючи при цьому тривалість життєвого циклу продукції. Однак, у межах єдиного завдання забезпечення якості продукції у кожному із названих циклів є свої часові завдання і свої методи та механізми їхнього вирішення.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у розробці шляхів удосконалення інноваційних технологій у процесі підвищення якості продукції суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах господарювання розробка та впровадження нововведень у всіх сферах господарської діяльності, використання наукомісткої продукції та сучасних інформаційних технологій є визначальними чинниками конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників. Необхідність активізації інноваційної діяльності в Україні є очевидною, незважаючи на зовнішні виклики, поглиблення політичної та соціально-економічної кризи в країні впродовж 2014–2017 років. Перехід до інноваційного типу розвитку є для України важливою умовою співпраці у світовій економічній системі. З цією метою необхідними є цілеспрямовані зусилля держави на формування такого механізму економічної взаємодії суб'єктів господарювання, за якого б конкурентні переваги могли здобуватися саме завдячуючи високій якості продукції та активній інноваційній діяльності. Інноваційна діяльність спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок, виведення на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг. Вона є невід'ємною складовою частиною виробничо-господарської діяльності підприємства [1; 2; 5; 6].

Викладене вище дає підстави стверджувати про те, що інноваційна система являє собою

сукупність взаємопов'язаних інститутів організаційного і правового характерів, які сприяють виникненню нових наукових знань, розвитку прогресивних технологій, що зумовлюють рівень інноваційної конкурентоспроможності країни та, відповідно, приріст ВВП за рахунок виробництва та реалізації інноваційної продукції. Формування інноваційної системи охоплює всі рівні господарювання національної економіки. На мікрорівні відбувається інтенсифікація залучення економічних суб'єктів та фірм різних форм власності до інноваційної діяльності, включаючи механізми їхньої взаємодії та взаємовпливу, а на макрорівні – розширення та поглиблення зв'язків між економічними суб'єктами завдяки підвищенню мобільності чинників та результатів інноваційної діяльності через механізми регіональної та міжнародної співпраці.

До суттєвих недоліків у процесі формування національної інноваційної системи України слід віднести наступне:

- відсутність теоретико-методологічної основи побудови національної інноваційної системи;
- недосконалість стратегії переходу країни до інноваційної моделі розвитку, неналежне використання методів наукового планування на всіх рівнях управління;
- вади нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності, поширення практики ігнорування законодавства або зупинення дії статей законів, які стосуються фінансування та стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності;
- неефективність адміністративно-організаційної структури управління науково-технічною та інноваційною діяльністю;
- повільне формування в Україні сучасного та масштабного ринку інноваційної продукції, інфраструктури інноваційної діяльності, що, безумовно, стримує процеси комерціалізації результатів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.

На сучасному етапі розвитку економіки України важливою умовою успішного функціонування суб'єктів господарювання є випуск високоякісної продукції, що сприяє підвищенню її конкурентоспроможності на вітчизняних та зарубіжних ринках збуту. Інтеграція у європейське співтовариство зумовлює формування дієвої політики щодо забезпечення якості продукції підприємств у напрямку впровадження сучасних методів управління якістю та діловою досконалістю, розроблення та впровадження систем управління якістю, екологічного управління, принципів всеохоплюючого управління якістю, які є визнаними у всьому світі.

Проблема управління якістю продукції промислових підприємств може бути вирішена за допомогою обґрунтування нових методологічних підходів з побудови ефективної системи якості продукції. Інтегрована система управління якістю продукції являє собою соціально-економічну систему, що об'єднує в собі взаємопов'язані підсистеми управління якістю, підґрунтям якої виступають методи вимірювання якості праці та принципи управління якістю продукції, які є базовими згідно міжнародних стандартів ISO 9000:2009 [5].

До основних завдань створення інтегрованих систем управління якістю продукції на підприємстві слід, насамперед, віднести:

- забезпечення стійкого розвитку суб'єкта господарювання та розширення експортного потенціалу;
- оптимізацію екологічних та техніко-економічних показників виробничого процесу;
- забезпечення раціональних взаємозв'язків між усіма підрозділами підприємства.

Саме безперервне удосконалення результативності системи менеджменту якості, в тому числі постійного контролю якості, є обов'язковою умовою довготривалого функціонування промислового підприємства у сучасних умовах господарювання. З цією метою суб'єкт господарювання періодично повинен актуалізувати політику та цілі, із запланованою періодичністю оцінювати систему менеджменту якості, відстежувати та аналізувати рівень задоволеності замовників, результати аудитів, результати аналізу даних, можливості проведення коригувальних та запобіжних дій.

Забезпечення та підтримка конкурентоспроможності підприємства є важливим чинником його успішного функціонування у довгостроковій перспективі. Запорукою успіху вітчизняних підприємств є інновації як підґрунтя модернізації, як фактор ефективної діяльності. Саме вони сприяють формуванню та підтриманню належного рівня конкурентоспроможності, а також є стимулом економічного зростання держави. Основним завданням менеджерів суб'єкта господарювання є забезпечення успіху підприємства шляхом створення переваг, що є складними чи навіть неможливими для копіювання конкурентами. Створення унікального іміджу чи товару створить умови для підтримання лояльності, популярності та відомості серед споживачів, посилить їхню увагу до продукції та діяльності фірми. З метою досягнення довготривалої результативності підприємству необхідно забезпечити себе оптимальною конкурентною стратегією, що матиме успіх та гарантуватиме йому стабільне існування та лідируючі ринкові позиції.

Спрямованість підприємства на досягнення прибутковості та ефективності діяльності викликає необхідність забезпечення його конкурентоспроможності, що сприятиме створенню умов для довготривалого розвитку. Конкурентоспроможність керівництво суб'єкта господарювання повинно розглядати як стан, що передбачає стабільне функціонування на ринку; систему конкурентоспроможності його елементів; переваги над конкурентами при досягненні цілей; можливість функціонувати у ринковому середовищі за рахунок конкурентних переваг; можливість адаптуватися до ринкової конкуренції; ефективність використання потенціалу; якісне задоволення потреб споживачів.

Формування конкурентоспроможності підприємства в умовах невизначеності є специфічною управлінською проблемою, сутність якої полягає у встановленні пріоритетів створення конкурентних переваг (сфер генерації та впровадження різного роду інновацій, які мають сприяти підвищенню адаптаційних здібностей підприємства та будуть надійною основою для посилення кон-

курентних переваг і підвищення ефективності господарювання у цілому).

Поряд із проблемою ефективного управління інноваційною діяльністю, чільне місце у сукупності завдань менеджменту промислового підприємства повинна займати проблема ефективного управління якістю продукції. Зокрема, це стосується формування механізму управління якістю, який дозволив би у режимі самоорганізації спрямовувати працівників підприємства на пошук шляхів та напрямів удосконалення процесів, продуктів і технологій. З метою вирішення цього завдання доцільно поєднати принципові підходи концепції TQM та інноваційного менеджменту [7].

Якісні характеристики продукції є важливими на усіх етапах її життєвого циклу – від створення до виведення з експлуатації і утилізації (останнє відповідає принципам екологічної безпечності, який нині визнається одним із визначальних у процесі діяльності на ринках промислово розвинених країн). При цьому підвищувати якість на етапах створення продукції (профілактика якості) є більш економічно вигідною для промислового підприємства, ніж виправляти дефекти чи коригувати відповідні процеси після того, як буде виявлено випуск бракованої продукції або відхилення від діючих стандартів.

Високий рівень динамічності сучасних ринків, з одного боку, і усталеність стандартів серії ISO 9001, з іншого, нерідко призводить до виникнення ситуації «запізнення», коли навіть відповідність виробничої системи підприємства вказаним стандартам не зможе забезпечити підвищення рівня його конкурентоспроможнос-

ті. Тому мова йде не просто про забезпечення необхідних стандартів якості продукції, її відповідності існуючим вимогам споживачів, а про постійне удосконалення якісних параметрів, що уможливить завоювання уваги та прихильності потенційних споживачів. Це означає, що підприємствам слід дотримуватися оновленої системи ISO 9000:2000, в основу якої покладено підходи і принципи TQM. При цьому результати інноваційної діяльності слід, передусім, оцінювати з позицій ціннісно-орієнтованого управління, що передбачає використання найважливіших принципів TQM, які дають змогу найбільшою мірою максимізувати закладену у кінцевий результат інноваційної діяльності споживчу цінність.

Висновки і пропозиції. Отже, викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що сучасний економічний простір висуває нові вимоги до існування підприємств, тому інноваційне управління на основі сучасних знань дозволить їм подолати наявні проблеми та отримати конкурентні переваги на внутрішньому та зовнішніх ринках. Саме ефективна інноваційна діяльність дає можливість суб'єктам господарювання зайняти найбільш вигідне, стійке становище на ринку, отримати стійкі конкурентні переваги. Якість продукції виступає партнером інновацій, посилює порядок, потребує постійного удосконалення з метою забезпечення життєздатності підприємств. Найважливішим інструментом забезпечення якості є система управління якістю, яка супроводжує товар на всіх стадіях його життєвого циклу і реалізується через специфічні функції відповідно до вимог системного, ситуаційного та процесного підходів.

Список літератури:

1. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В.І. Захарченко. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
2. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком промислових підприємств: монографія / С.М. Ілляшенко, О.А. Біловодська. – Суми: «Університетська книга», 2010. – 298 с.
3. Карюк В.І. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств як інструмент підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки / В.І. Карюк // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2011. – № 24. – С. 362–367.
4. Корчагіна Г.А. Світовий досвід менеджменту якості: процес імплементації в Україні / Г.А. Корчагіна // Економіка і суспільство. – 2016. – № 5. – С. 47–52.
5. Мережко Н.В. Управління якістю / Н.В. Мережко, В.В. Осієвська, Н.С.Ясинська. – К.: КНТЕУ, 2010. – 216 с.
6. Скрипко Т.О. Інноваційний менеджмент: підручник / Т.О. Скрипко. – К.: Знання, 2011. – 423 с.
7. Шуляр Р.В. Управління якістю: підручник / Р.В. Шуляр, Н.В. Шуляр. – Львів: Львівська політехніка, 2011. – 160 с.

Терлецкая Ю.О.

Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация

В статье исследована взаимозависимость инновационной деятельности предприятия и системы управления качеством продукции. Проведен анализ особенностей организации управления качеством продукции и инновационной деятельности как факторов конкурентоспособности предприятия. Акцентировано внимание на целесообразности использования принципов TQM в управлении инновационной деятельностью хозяйствующего субъекта. Обоснованы пути совершенствования инновационных технологий в процессе повышения качества продукции субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная система, система управления качеством продукции, интегрированная система управления качеством продукции, концепция TQM в управлении инновационной деятельностью.

Terletska Yu.O.

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University

USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF IMPROVEMENT OF PRODUCT QUALITY AT THE ENTERPRISE

Summary

In article the interdependence of innovative activity of the enterprise and products quality management system is investigated. The analysis of the peculiarities of organization of quality management of production and innovation activity as factors of competitiveness of the enterprise is carried out. The attention is focused on the feasibility of using the principles of TQM in the management of the innovative activity of the economic entity. The ways of improvement of innovative technologies in the process of improving the quality of products of the economic entity are substantiated.

Keywords: innovative activity, innovative system, products quality management system, integrated products quality management system, concept of TQM in the management of innovative activity.